

Placering av en häktad i polisarrest under häktningstiden

Anmälan

AA anförde i en anmälan, som kom in till JO den 12 november 2004, i huvudsak följande. Hon anhölls den 25 januari 2004 och placerades i polisarresten i Sundsvall. Den 28 januari 2004 meddelades beslut om häktning, men först den 4 februari överfördes hon till häktet i Härnösand. Polisarresten uppfyllde inte de krav som man kan ställa på en häktesplats, bl.a. var de sanitära förhållandena oacceptabla. Dessutom gavs hon inte möjlighet till en timmes utevistelse per dag. Information om regler och rättigheter under häktningstiden erhöles först då hon kom till häktet i Härnösand. Under tiden som häktad erbjöds hon inte något arbete och först när hon frigavs fick hon kännedom om att en kontaktman hade utsetts för henne.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvårdsmyndigheten Härnösand för yttrande. I remissvaret anförde kriminalvårdschefen BB följande.

Vid Kriminalvårdsmyndigheten Härnösand fanns vid den aktuella tidpunkten 31 nominella platser för häktade. Därutöver fanns 8 tillfälliga platser vid häktets gemensamhetsavdelning. Gemensamhetsavdelningen är ytterst lämpad för dömda, i avvaktan på anstaltsplacering. Emedan tillgängliga häktesplatser vid tidpunkten var fullbelagda, beslutade Kriminalvårdsstyrelsen den 5 februari 2004 att öppna ytterligare 5 tillfälliga häktesplatser i polisens arrest i Sundsvall.

De tillfälliga häktesplatserna som finns i polisens arrest innehar inte på något sätt samma standard som traditionella häktesplatser, men får i vart fall anses uppfylla minimistandard för verksamheten. Placeringen därå är vidare inte tänkt att fortgå under någon längre tid. Så snart tillfälle ges, överflyttas intagna till Häktet Härnösands lokaler i Härnösand. Sedan nu aktuell händelse har ytterligare tio platser för häktade öppnats på anstalten Saltvik, varmed behovet av arresten upphört. I dag bedrivs därför ingen häktesverksamhet i polisens arrestlokaler i Sundsvall.

Möjlighet att tända och släcka ljuset i nu aktuella celler finns inte. Ljuset måste regleras av tjänstemän, vilkas uppmärksamhet emellertid snabbt kan påkallas via s.k. signalanordning. Förhållandet är förstås på intet sätt lämpligt, men är dessvärre den enda som finns att tillgå. På samma sätt som punkten ett, förhåller det sig med möjligheten att själv reglera ljusflöde i de aktuella cellerna. Förhållandet är förstås på intet sätt lämpligt, men är dessvärre den enda som finns att tillgå.

Alla intagna erbjuds utvistelse en timme varje dag. Förstås avgör intagna själva huruvida de vill utnyttja tiden för promenad eller inte. Någon anteckning om detta har inte först, emedan saken faller under häktets dagliga rutiner. Vad gäller rastgårdens utformning, är denna insynsskyddad med presenning och med annan plast. Någon sådan insyn som i anmälan anförts finns inte. Avslutningsvis är denna rastgård belägen i polishusets innergård, utan andra förbipasserande än poliser och vid polisen anställda och i vissa fall domstolspersonal. Rökning i polisens celler är inte tillåten. Av den anledningen tillåter inte heller häktet sina intagna att röka där. Däremot ges alla intagna möjlighet att röka på promenadgården vid önskemål därom. Detta gäller alltså även under icke promenadtid. Intagna som av åklagare belagts med restriktioner röker separat.

I nu aktuella celler finns en typ av signalanordning, som för tankarna till sådan som finns vid häktets ordinarie lokaler. Av anmälan framgår att kommunikation mellan å ena sidan den intagne och, å andra sidan, tjänstemän inte är möjlig, vilket är korrekt. I stället bemöter tjänstemän intagnas påringningar genom direkta besök i cellen.

I arrestcellerna finns vare sig handfat eller spegel. Däremot finns toalett med sådan utrustning i direkt anslutning till alla de celler häktet hyr. Även så finns dusch. Av den anledningen att häktet hyr nu aktuella celler, fanns då saken begav sig inga planer på att införskaffa och införa sådan utrustning.

Städning av cellerna gjordes regelbundet av inhyrd personal. Städningen ingick i hyran och den enda objektiva bedömning som för mig går att göra, är att städningen sköttes efter de krav som polisen ställt. De av kriminalvårdens tjänstemän som tjänstgjorde i lokalerna har inte anført några klagomål på städningen.

Alla människor som skrivs in på häktet får vid inskrivningen muntlig information om alla regler, rättigheter och rutiner som gäller under vistelsen vid häktet. Vidare erbjuds intagna alla gällande bestämmelser avseende i synnerhet häktesverksamhet. I varje bostadsrum finns därutöver en inplastad A-4 sida, av vilken i huvudsak samma information framgår.

Vad gäller kontaktman, utses en sådan under den intagnes första vecka på häktet. Häktet Härnösand har under senare tid infört s.k. specialisering och denna verksamhet har under en längre tid fungerat väl. Till AA utsågs kontaktman i samband med att hon förflyttades till huvudhäktet. Det bör noteras att AA ankom Häktet Härnösand den 4 februari 2004 och att hon blev försatt på fri fot den 11 februari 2004.

AA ankom häktet belagd med restriktioner. Av den anledningen kunde ingen annan sysselsättning än s.k. cellarbete erbjudas henne. Något sådant arbete kunde häktet inte erbjuda under den aktuella perioden, på grund av brist på arbete.

Till remissvaret hade fogats ett beslut av den 5 februari 2004 om inrättande av tillfälliga häktesplatser.

AA kommenterade remissvaret.

Upplysningar inhämtades per telefon från Polismyndigheten i Västernorrlands län, polisområde Sundsvall, och Kriminalvårdsmyndigheten Härnösand.

I beslut den 18 maj 2005 anförde *JO Nordenfelt* följande.

Bedömning

Platssituationen inom kriminalvården är sedan flera år ansträngd. För att lösa platsbristen förekommer det att polisarrestorer omvandlas till tillfälliga häktesplatser

genom att kriminalvården övertar ansvaret för dem. Beslut härom fattas av Kriminalvårdsstyrelsen.

Enligt 24 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken skall den som häktas utan dröjsmål föras till häkte. Förvaring av en häktad på annan plats är, i avsaknad av ett domstolsbeslut därom, inte förenligt med gällande regler.

Den 27 februari 2003 beslutade Kriminalvårdsstyrelsen att nio arrestplatser skulle inrättas som tillfälliga häktesplatser vid häktet Härnösand under tiden mars–maj 2003. Arrestplatserna iordningställdes och användes under de perioder som häktet i Härnösand var fullt. Den 5 februari 2004 beslutade Kriminalvårdsstyrelsen att fem arrestplatser vid polisen i Sundsvall skulle inrättas som tillfälliga häktesplatser vid häktet Härnösand från och med den 1 februari 2004. De redan iordningställda arrestplatserna togs då på nytt i anspråk.

Det sagda innebär att det vid tiden för placeringen av AA i arrestlokalen inte fanns något beslut om tillfälliga häktesplatser där.

Föreskriften i rättegångsbalken om att en häktad person skall förvaras i häkte bör enligt min mening ses bl.a. mot bakgrund av att det härigenom garanteras att förvaringsplatsen uppfyller rimliga krav på säkerhet och standard. Även om platsituationen gör det nödvändigt att ibland utnyttja tillfälliga häktesplatser med en lägre standard än vad som normalt skulle accepteras (se dåvarande justitieombudsmannen Anna-Karin Lundins beslut den 30 juni 2004, dnr 2449-2003) är det viktigt att endast häkte används för förvaring av häktade och att beslut om inrättande av tillfälliga häktesplatser fattas i den härför avsedda ordningen. Kriminalvårdsmyndigheten kan sålunda inte undgå kritik för förvaringen av AA i polisens arrestlokaler.

Jag vill i sammanhanget erinra om att häktade genom lagstiftning har tillförsäkrats vissa rättigheter. Systemet medger alltså inte att man av ekonomiska eller andra skäl har en standard som inte uppfyller lagens krav. Enligt lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. skall t.ex. den häktade om möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. Den häktade skall också ges möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om det inte finns synnerligt hinder mot detta. Ytterligare bestämmelser om hur häktade skall behandlas finns i förordningen (1976:376) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. samt i Kriminalvårdsstyrelsens häktesföreskrifter (KVVFS 1997:15). När det gäller AA:s klagomål om förhållandena i polisarresten och hur hon har behandlats under häktningstiden ger utredningen emellertid inte tillräcklig grund för kritik eller någon annan åtgärd från min sida.